

Жаворонок Артур, Марич Аліна. Теоретичні основи розвитку інноваційного підприємництва у національній економіці. *Економічний дискурс*. 2020. Випуск 4. С. 104-110.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-4-11>

УДК 338.330

JEL Classification O31, L26

Жаворонок Артур

к.е.н., доцент, заступник декана з навчально-методичної роботи
факультету фінансів, підприємництва та обліку

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

E-mail: artur.zhavoronok@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9274-8240

Марич Аліна

викладач II категорії циклової комісії економічних дисциплін

Коледж Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

E-mail: marych.alina@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2401-1305

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація

Вступ. Сьогодні світова економіка поступово глобалізується. Жодна країна світу не може уникнути свого впливу на певні сфери суспільного життя. Процес «глобалізації» впливає на розвиток інноваційного підприємництва. Сьогодні рушійною силою функціонування інноваційного підприємництва у забезпеченні економічного зростання є його розвиток і це одна з головних передумов успішного функціонування підприємництва в різних сферах економіки, стимул підвищення ефективності виробництва. Інноваційне підприємство – це особливий інноваційний процес створення нового, свого роду менеджменту, спрямований на пошук нових ідей та можливостей для комерційного використання інновацій.

Методи. У дослідженні використані фундаментальні положення економічної теорії. Для вирішення поставлених завдань використовувалися загальнонаукові принципи проведення комплексних наукових досліджень. У процесі дослідження використано ряд загальнонаукових методів, зокрема: аналогії, логічного узагальнення та системний аналіз.

Результати. Інноваційне підприємство розглянуто як новий шлях розвитку малого підприємства, з використанням досягнення сучасної науки. Вивчення інноваційного підприємства дозволило досягнути сучасні напрями розвитку ринку та вийти на нові шляхи розвитку економіки, зокрема, виокремивши проблеми і

перспективи його розвитку.

Перспективи. Для того щоб вирішити проблеми розвитку інноваційного підприємництва необхідно: розробити законодавчу базу, що включає в себе визначення понять «інновація» та «інноваційна діяльність»; створити конкуренцію, яка можлива лише при хороших фінансових стимулах; підготувати кваліфікований персонал, а для цього дієвим буде відкриття інноваційно-технологічних центрів при ВНЗ; розробляти нові венчурні програми фінансування (створення великої кількості інноваційно-технологічних центрів, технопарків та бізнес-інкубаторів); організувати виставки і презентації продукції в регіонах. Перспективами подальших досліджень інноваційного підприємництва може стати посилення фінансового забезпечення розвитку інноваційного підприємництва за рахунок удосконалення бюджетно-податкової політики підтримки суб'єктів підприємництва.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток підприємництва, національна економіка.

Вступ.

Інноваційна модель розвитку економічної системи країни та її регіонів припускає наявність високого технологічного рівня впроваджуваних інноваційних продуктів. У науковій літературі визначено, що підприємництво відіграє помітну роль у стимулюванні інновацій, економічного зростання та добробуту. Також вважається, що інновації є рушійною силою економічного розвитку націй. Тому інноваційне підприємництво є ключовим фактором сучасного економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемам ринкових перетворень в економіці взагалі і, зокрема, розвитку підприємництва та його фінансової підтримки присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: Е. Альтмана [1], Л. Антонюк [2], Б. Батавія [3], Ф. Бремус [4], М. Чоботару [5], М. Дубини [7], А. Іващенко [8], Є. Поліщук [12], К. Шапошникова [13], С. Шарплета [14] та інших.

Мета.

Метою статті є дослідження теоретичних основ формування інноваційного підприємництва у розвитку національної економіки.

Методологія дослідження.

Методологічну основу дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії, а також дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Вирішення обраного науково-практичного завдання базується на загальнонаукових принципах проведення комплексних наукових досліджень. У процесі дослідження використано ряд загальнонаукових методів, зокрема: аналогії та логічного узагальнення (для дослідження перспектив розвитку інноваційного підприємства); системний аналіз (для вивчення організації процесу функціонування інноваційного підприємства у розвитку національної економіки) тощо.

Результати.

З ростом рівня розвитку економіки зростає значення використання нововведень в широких масштабах. Нажаль, найважливіша конкурентна перевага – рівень розвитку науки та інтелектуальна продукція (патенти, ноу-хау, інформація) використовуються в нашій практиці виключно у дуже малому обсязі. Практично по всіх позиціях основна маса вітчизняної продукції явно поступається закордонним аналогам.

Можливості конкурувати як на світовому, так і українському ринку товарів були різко обмежені, як тільки зникли переваги низьких цін на ресурси і фактори екстенсивно зростання. В українській економіці поки мало господарюючих суб'єктів, які здійснюють в повній мірі інноваційну підприємницьку діяльність. Дана ситуація спричинена складністю сприйняття і практичним переходом на інноваційну систему господарювання після довгих років примусового перерозподілу та концентрування ресурсів.

Крім того, обмеженість ресурсів повинна спонукати виробництво зняти ці обмеження

шляхом інновацій. Однак спонукальні мотиви можуть бути практично пригнічені, з одного боку, при економічних кризах і невизначеності розвитку, а з іншого боку, при зниженні віддачі від вкладених коштів. Тому, загальний стан економіки, матеріального виробництва впливає на розвиток інноваційного підприємництва. Необхідно сформулювати ряд принципових положень, що визначають зміну економічного клімату в інноваційній сфері.

1. Підвищення, в умовах ринкової економіки, уваги до визначення очікуваних майбутніх запитів споживачів.

2. Необхідність працювати із споживачами в тісному контакті, допомагаючи їм використовувати пропонувані новий продукт або технологію для формування їх бізнесу.

Комерціалізація процесу нововведень помітно посилюється, змінюються темп і масштаби підприємницької діяльності в цій галузі.

На відміну від виробничого, інноваційний процес характеризується:

- чисельністю і невизначеністю шляхів досягнення мети і високим ризиком;

- неможливістю детального планування та орієнтації на прогностичні оцінки;

- необхідністю подолання опору, як у сфері сформованих економічних відносин, так і інтересів учасників інноваційного процесу.

Ці особливості в підприємстві слабо враховуються, що різко знижує інноваційну культуру. Складність проблеми полягає в тому, що просте накопичення наукових результатів в будь-яких масштабах автоматично НЕ вливається в інноваційний процес. Передача знань по ланцюжку від однієї фази інноваційного процесу до іншої вимагає додаткової, посередницької системи. Така система по суті являє собою ринок нововведень, що входить складовою частиною в товарний ринок.

Ринок нововведень утворюється в умовах невизначеності, які впливають з характеру інноваційних процесів, і в специфічному середовищі взаємин учасників ринку.

Становлення ринку нововведень слід розглядати у зв'язку з розвитком підприємництва в сфері інновацій. На початку цього шляху довелося відмовитися від прямого управління виробництвом на користь підприємництва, адаптуватися до нових, ринкових умов господарювання. Нарешті, з'явилися активні незалежні суб'єкти ринку, які здійснюють інноваційну діяльність, суть якої полягає у безперервному пошуку нововведень і диверсифікації виробництва, активному залученні до цього процесу фінансового капіталу та інтелектуального потенціалу.

В даний час інноваційна діяльність українських підприємств характеризується досить низькими показниками. Якщо подивитися на типовий інноваційний процес, то проблем тут сьогодні багато і головна, звичайно, недолік фінансування. Основні проблеми починаються, якщо ми говоримо про інноваційний процес, з початком виробництва. Банки далеко не завжди вкладають гроші в розвиток виробництва. Сьогодні вони можуть отримувати прибутки набагато простіше на якихось інших, не пов'язаних з виробництвом, операціях. Відсутність фінансування в повному обсязі збільшує час реалізації конкурентоспроможних проектів, знижуючи якість інновацій. Рішення даної проблеми для держпідприємств повністю залежить від запланованого розподілу бюджету України.

Фінансування інноваційних проектів приватних підприємств в основному залежить від можливості отримати позикові кошти, що в умовах кризи і з урахуванням особливостей вітчизняного ринку кредитних продуктів змушує підприємців звертатися до іноземних кредитних організацій.

Світова практика показує, що інноваційний процес і внутрішнє виробництво інноваційних технологій виявляються більш ефективними при максимальному залученні бізнесу [9, с. 64].

Підприємствам дають не просто бюджетні гроші, а кредити. Навіть уже для працюючого підприємства не під силу банківські кредити, які беруть начебто під маленькі відсотки та за які вони не встигають розплачуватися. Тому проблема в дуже високих кредитних ставках, які є сьогодні.

Так само до проблем інноваційних підприємств можна віднести наявність основних та оборотних фондів. Багато підприємств віддають перевагу орендованим фондам [11, с. 738].

Також існують інші проблеми підприємництва в науково-технічній сфері: не працює система

держзамовлення, нестабільність податкових пільг. Відсутність активного інтересу з боку вітчизняних і зарубіжних компаній до фінансування інноваційного бізнесу багато в чому пояснюється тим фактом, що далеко не всі інноваційні проєкти гідні фінансування. Тому, необхідно посилити підготовку кваліфікованих кадрів, акцентувати увагу на створенні технопарків. Головною проблемою розвитку інноваційного підприємництва залишається відсутність нормативних державних документів, що визначають статус технопарків, їх місце як важливого інструменту інтеграції науки і виробництва, в тому числі для створення високотехнологічних галузей промисловості, запровадження закону, що гарантуватиме сприятливий інвестиційний клімат, привілеї для технопарківських зон і т.д. [10, с. 1299].

Низька активність підприємництва в інноваційній сфері пояснюється високою ризикованістю інвестування і невизначеністю терміну окупності. Підприємці не хочуть займатися інноваційною діяльністю у зв'язку з високою ризикованістю бізнесу і відсутністю попиту на інновації, а також у зв'язку з відсутністю достатньої підтримки інноваційної діяльності з боку держави, яка властива для розвинених країн.

Для багатьох підприємців і приватних компаній питання про використання (впровадження) інновацій постало тільки після різкого падіння попиту на вироблену ними продукцію і загостренням конкуренції на ринку. За статистикою більше 50% підприємців мають намір подолати кризу за допомогою модернізації технологій виробництва своєї продукції. Решта вирішили налагодити випуск нових продуктів, з них понад 1/3 має намір вкласти гроші саме в дослідження і розробки, що, в свою чергу, пов'язано із створенням принципово нової продукції.

У складі половини українських підприємств є підрозділи, які здійснюють інноваційні розробки та їх впровадження, а 1/5 частина організацій збираються створити такі підрозділи. Однак, з огляду на особливості українського менталітету і української економіки, тут криється проблема: чи не вичерпається бажання підприємців займатися інноваційним процесом, коли криза закінчиться? Дану тенденцію яскраво демонструє нафтова промисловість – незважаючи на високі доходи до кризи, вітчизняні компанії як і раніше роблять із 1 тонни нафти 200 літрів бензину, а в США – 600 літрів.

Так само до проблем підприємництва, пов'язаного з інноваційною діяльністю, можна віднести проблему організації цієї діяльності, тобто управління нею. Аналіз діяльності ряду підприємств дозволяє зробити висновок про те, що все більшого значення набуває якість управління. Кваліфікація менеджера, керівника стає найважливішим фактором забезпечення ефективності інноваційного процесу. У цій ситуації від менеджера потрібне віртуозне володіння всім набором інструментів управління. Як правило, проблема якісного управління вирішується за рахунок залучення висококваліфікованих менеджерів з боку і постійного навчання персоналу.

Однак тут виникають проблеми іншого плану – все більше відчувається нестача управлінців високого рівня, до того ж вони досить дорогі. Навчання ж персоналу дуже часто виявляється недостатньо ефективним. Таким чином, можна побачити, що на даний момент у інноваційного підприємництва в Україні існує багато проблем, пов'язаних із здійсненням цієї діяльності, які потребують вирішення. Можливими шляхами вирішення проблем інноваційного підприємництва і перспективами його розвитку можуть стати: створення єдиної функціонуючої національної інноваційної системи, яка формується на різних рівнях; формування загальнодержавної системи пошуку, збору, накопичення, обробки, зберігання, розповсюдження та надання інформації в сфері інноваційного розвитку та забезпечення використання існуючого науково-технічного доробку щодо його інноваційного впровадження.

Глобалізація світової економіки, постійне зростання цін на всі види сировинних ресурсів, особливо на енергоносії, і зростаюча конкуренція на світових ринках зумовили вибір інноваційного шляху розвитку всіма розвиненими країнами світу [7, с. 98].

Основними стимулами для впровадження інновацій є підвищення конкурентоспроможності продукції, зростання прибутку, розширення частки ринку, скорочення витрат виробництва. Тому в

центрі інноваційних процесів знаходяться виробники товарів і послуг, а основним фактором, що впливає на інноваційність економіки, є здатність суб'єктів господарювання сприймати і впроваджувати інновації.

Висновки і перспективи.

Таким чином, для того щоб вирішити проблеми інноваційного підприємництва необхідне наступне: потрібно створити конкуренцію, яка можлива лише при хороших фінансових стимулах, створивши схему мотивації підприємств (зниження мит на обладнання; вирішення митних проблем; введення пільг з податку на прибуток); надавати інноваційним підприємствам енергетику і орендовані приміщення на пільгових умовах; необхідно підготувати кваліфікований персонал, а для цього дієвим буде відкриття інноваційно-технологічних центрів при ВНЗ, проблеми нестачі знань можуть вирішити бізнес-інкубатори (вони полегшать початкові стадії розвитку нових підприємств, навчать їх власників, створять умови і нададуть ресурси для прискореного розвитку компаній, скорочуючи статистику невдач в бізнесі; розробляти нові венчурні програми фінансування (потрібно усвідомити необхідність створення великої кількості інноваційно-технологічних центрів, технопарків та бізнес-інкубаторів);

Шляхи вирішення проблем вказані в більш загальному вигляді, однак, виконання їх дозволить зрушити інноваційне підприємництво з місця і йти по шляху інноваційного розвитку України.

Перспективами подальших досліджень інноваційного підприємництва може стати посилення фінансового забезпечення розвитку інноваційного підприємництва за рахунок удосконалення бюджетно-податкової політики підтримки суб'єктів підприємництва.

Список використаних джерел

1. Altman E., Sabato G. Modelling Credit Risk for SMEs: Evidence from the U.S. Market. *Abacus*. 2007. №43 (3). P. 332-357.
2. Antoniuk L., Gernego I., Dyba V., Polishchuk Y., Sybirianska Y. Barriers and opportunities for hi-tech innovative small and medium enterprises development in the 4th industrial revolution era. *Problems and Perspectives in Management*. 2017. №15 (4). P. 100-113.
3. Batavia B., Nandakumar P. Did EMU membership cause the «Dutch disease» in the PIGS nations? *Global Finance Journal*. 2016. №31. P. 31-41.
4. Bremus F., Neugebauer K. Reduced cross-border lending and financing costs of SMEs. *Journal of International Money and Finance*. 2018. №80. P. 35-58.
5. Ciubotariu M., Socoliuc M., Mihaila S., Savchuk D. Companies Image: Marketing and Financial Communications. *Marketing and Management of Innovations*. 2019. №3. P. 223-241.
6. Cosmulese C.G., Grosu V., Hlaciuc E. & Zhavoronok A. The Influences of the Digital Revolution on the Educational System of the EU Countries. *Marketing and Management of Innovations*. 2019. №3. P. 242-254.
7. Dubyna M., Zhavoronok A., Kudlaieva N., Lopashchuk I. Transformation of Household Credit Behavior in the Conditions of Digitalization of the Financial Services Market. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2020. №14 (1). P. 97-102.
8. Ivashchenko A. I., Orlova N. S. Comparative analysis of some EU and EU associated countries to identify the phenomenon of business development in post-socialist countries. *Economic Annals-XXI*. 2017. №163 (1-2). P. 22-25.
9. Grigoraș-Ichim C.E., Cosmulese C.G., Savchuk D., Zhavoronok A. Shaping the perception and vision of economic operators from the Romania – Ukraine – Moldova border area on interim financial reporting. *Economic Annals-XXI*. 2018. №173 (9-10). P. 60-67.
10. Koráb P., Poměnková J. Access to Credit of SMEs in the Czech Republic During the Financial Crisis and in the Post-crisis Period. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2015. №63 (4). P. 1297-1302.
11. Maravalle A., Claeys P. Boom-bust cycles and procyclical fiscal policy in a small open economy. *Journal of Policy Modeling*. 2012. №34 (5). P. 735-754.
12. Polishchuk Ye., Korniyuk A., Lopashchuk I., Pinchuk A. SMEs debt financing in the EU: on the eve of

the coronacrisis. *Banks and Bank Systems*. 2020. №15 (3). P. 81-94.

13. Shaposhnykov K., Holovko O. Public regulation and administration in the sphere of small business. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. №4. P. 236-242.

14. Shkarlet S., Dubyna M., Hrubliak O., Zhavoronok A. Theoretical and applied provisions of the research of the state budget deficit in the countries of Central and Eastern Europe. *Administratie si Management Public*. 2019. №32. P. 120-138.

Статтю отримано: 02.11.2020 / Рецензування 15.12.2020 / Прийнято до друку: 20.12.2020

Artur Zhavoronok

Ph.D. (in Economics), Associate Professor, First Vice-Dean
Faculty of Finance, Business and Accounting
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Chernivtsi, Ukraine

E-mail: artur.zhavoronok@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9274-8240

Alina Marych

Teacher in the 2nd category
Cyclic Commission of Economic Disciplines,
College of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Chernivtsi, Ukraine

E-mail: marych.alina@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2401-1305

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN THE NATIONAL ECONOMY

Abstract

Introduction. Today, the world economy is gradually globalizing. No country in the world can escape its influence on certain spheres of public life. The process of «globalization» affects the development of innovative entrepreneurship. Today, the driving force of the functioning of innovative entrepreneurship in ensuring economic growth is its development and this is one of the main prerequisites for the successful functioning of entrepreneurship in various sectors of the economy, an incentive to increase production efficiency. Innovative entrepreneurship is a special innovative process of creating a new, a kind of management, aimed at finding new ideas and opportunities for commercial use of innovations.

Methods. The study uses the fundamental provisions of economic theory. General scientific principles of conducting complex scientific researches were used to solve the set tasks. In the process of research a number of general scientific methods were used, in particular: analogies, logical generalization and system analysis.

Results. Innovative entrepreneurship is considered as a new way of small business development, using the achievements of modern science. The study of innovative entrepreneurship allowed to understand the modern directions of development of the market and enter new paths of economic development, in particular, highlighting the problems and prospects for its development.

Discussion. In order to solve the problems of development of innovative entrepreneurship it is necessary to: develop a legal framework that includes the definition of «innovation»; create competition that is possible only with good financial incentives; to train qualified personnel, and for this purpose the opening of innovation and technological centers at the university will be effective; develop new venture financing programs (creation of a large number of innovation and technology centers, technology parks and business incubators); organize exhibitions and product presentations in the regions. Prospects for further research into innovative entrepreneurship may be to strengthen the financial support for the development of innovative entrepreneurship by improving the fiscal policy of support for business entities.

Keywords: innovations, innovative development of entrepreneurship, national economy.

References

1. Altman, E., & Sabato, G. (2007). Modelling Credit Risk for SMEs: Evidence from the U.S. Market. *Abacus*, 43 (3), 332-357.

2. Antoniuk, L., Gernego, I., Dyba, V., Polishchuk, Y., & Sybirianska, Y. (2017). Barriers and opportunities for hi-tech innovative small and medium enterprises development in the 4th industrial revolution era. *Problems and Perspectives in Management*, 15 (4), 100-113.
3. Batavia, B., & Nandakumar, P. (2016). Did EMU membership cause the “Dutch disease” in the PIGS nations? *Global Finance Journal*, 31, 31-41.
4. Bremus, F., & Neugebauer, K. (2018). Reduced cross-border lending and financing costs of SMEs. *Journal of International Money and Finance*, 80, 35-58.
5. Ciubotariu, M., Socoliuc, M., Mihaila, S., & Savchuk, D. (2019). Companies Image: Marketing and Financial Communications. *Marketing and Management of Innovations*, 3, 223-241.
6. Cosmulese, C.G., Grosu, V., Hlaciuc, E., & Zhavoronok, A. (2019). The Influences of the Digital Revolution on the Educational System of the EU Countries. *Marketing and Management of Innovations*, 3, 242-254.
7. Dubyna, M., Zhavoronok, A., Kudlaieva, N., & Lopashchuk, I. (2021). Transformation of Household Credit Behavior in the Conditions of Digitalization of the Financial Services Market. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 14(1), 97-102.
8. Ivashchenko, A.I., & Orlova, N.S. (2017). Comparative analysis of some EU and EU associated countries to identify the phenomenon of business development in post-socialist countries. *Economic Annals-XXI*, 163(1-2), 22-25.
9. Grigoraș-Ichim, C.E., Cosmulese, C.G., Savchuk, D., & Zhavoronok, A. (2018). Shaping the perception and vision of economic operators from the Romania – Ukraine – Moldova border area on interim financial reporting. *Economic Annals-XXI*, 173(9-10), 60-67.
10. Koráb, P., & Poměnková, J. (2015). Access to Credit of SMEs in the Czech Republic During the Financial Crisis and in the Post-crisis Period. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 63 (4), 1297-1302.
11. Maravalle, A., & Claeys, P. (2012). Boom-bust cycles and procyclical fiscal policy in a small open economy. *Journal of Policy Modeling*, 34 (5), 735-754.
12. Polishchuk, Ye., Kornyluk, A., Lopashchuk, I., & Pinchuk, A. (2020). SMEs debt financing in the EU: on the eve of the coronacrisis. *Banks and Bank Systems*, 15 (3), 81-94.
13. Shaposhnykov, K., Holovko, O. (2019). Public regulation and administration in the sphere of small business. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5, 4, 236-242.
14. Shkarlet, S., Dubyna, M., Hrubliak, O., & Zhavoronok, A. (2019). Theoretical and applied provisions of the research of the state budget deficit in the countries of Central and Eastern Europe. *Administratie si Management Public*, 32, 120-138.

Received: 11.02.2020 / Review 12.15.2020 / Accepted 12.20.2020

